ARMÁDNY GENERÁL RUDOLF VIEST

Významnou osobnosťou protifašistického odboja v druhej svetovej vojne, ale aj československých vojenských dejín, je armádny generál Rudolf Viest. Tento významný vojak a politik, čestný človek a národovec nemal donedávna v našej histórii miesto, aké mu právom patrí.

Základné charakterové vlastnosti Rudolfa Viesta formovalo predovšetkým veľmi dobré rodinné prostredie. Narodil sa 24. septembra 1890 v Revúcej, kde chodil do meštianskej školy. Viestova rodina patrila k tým, ktoré mali veľký podiel na pestovaní národnej kultúry a slovenského národného povedomia, a to aj v čase násilnej maďarizácie.

Najstarší brat Ivan skončil techniku v Budapešti a tam sa i zamestnal. Po smrti otca sa za ním v roku 1905 celá rodina presťahovala, aby s jeho pomocou mohli študovať aj ostatní súrodenci. Ich domácnosť sa stala miestom stretnutí a schôdzok slovenských študentov, najmä vysokoškolákov, ktorým prenajímali izbu. Okrem iných patrili k nim Vladimír Daxner, František Votruba, Juraj Tvarožek, bratia Slávikovej a ďalší.

Rudolf Viest vyštudoval v Budapešti vyššiu priemyselnú školu a po krátkom zamestnaní bol ako dobrovoľník 1. októbra 1911 povolaný do ročnej vojenskej služby. Dňa 1. augusta 1914, po vyhlásení všeobecnej mobilizácie, nastúpil vojenskú službu a ako veliteľ čaty odišiel na front prvej svetovej vojny. Vojenskú uniformu už nevyzliekol a stal sa vojakom z povolania. V rakúsko-uhorskej armáde dlho nebojoval, lebo už 24. novembra 1914 bol zajatý pri Krakove. V auguste 1915 sa prihlásil do srbskej armády, s ktorou bojoval pri Dobrudži. V boji bol ranený a po vyliečení v Odese odišiel znova ako veliteľ roty v hodnosti podporučíka so srbským plukom na front.

Formovanie československých vojenských jednotiek v Rusku znamenalo pre podporučíka Viesta novú kapitolu v jeho vojenskom živote. Na vlastnú žiadosť bol preložený do právomoci komisie pre formovanie československých vojsk v Rusku a zostal v kádri dôstojníkov pre československú armádu v Belgorode. Podieľal sa na nábore do československých légií v Rusku, s ktorými prešiel Sibír. V roku 1919 bol vymenovaný za veliteľa československého tábora pre Slovákov v Irkutskú. V roku 1920 sa cez Japonsko, Kanadu a USA vrátil do vlasti, do novovytvorenej Československej republiky, ako veliteľ pluku v hodnosti majora. Dňa 1. januára 1921 bol prijatý do československej armády ako dôstojník z povolania. Po absolvovaní vojenskej školy, kurzu generálneho štábu vykonával rôzne funkcie. Jeho rozvážna povaha, vojenské vedomosti, všeobecný rozhľad, znalosť cudzích jazykov a jednoznačná československá orientácia mu dávali na to predpoklady. Pracoval na československom veľvyslanectve v Budapešti, v rokoch 1925-1929 bol vojen ským atašé vo Varšave. V roku 1931 ako plukovník československej armády prevzal velenie pešieho pluku 23 amerických Slovákov v Trnave, neskôr bol náčelníkom štábu Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave. V roku 1934 ho vymenovali za veliteľa brigády vo Vysokom Mýte. Od roku 1935 vykonával funkciu veliteľa divízie v Prahe a zároveň bol veliteľom pražskej posádky.

Dňa 1. júla 1933 bol povýšený na brigádneho generála. V tom čase bol v československej armáde jediným Slovákom, ktorý dosiahol túto hodnosť. Od 1. januára 1938 bol povýšený na divízneho generála.

Mobilizácia v septembri 1938 zastihla generála Rudolfa Viesta v Košiciach, kde bol od 1. decembra 1937 zástupcom veliteľa VI. zboru. Dňa 30. septembra 1938 odišiel do Sobéslavi, kde bolo určené veliteľstvo jeho zboru. Tam ho zastihla správa o mníchovskom diktáte. Začiatkom októbra ho povolali do Prahy, kde ho určili za vojenského delegáta do delimitačnej československo-maďarskej komisie. Po rokovaniach komisia nedospela k nijakej dohode. O nových slovensko-maďarských hraniciach a odstúpení južného Slovenska horthyovskému Maďarsku bolo rozhodnuté na viedenskej arbitráži.

Vyhlásenie samostatného Slovenského štátu bolo pre generála Viesta ťažkým vojenským i osobným úderom. Ešte pred zasadnutím vojenského snemu 14. marca 1939 spolu s Jankom Jesenským, Jozefom Gregorom Tajovským a ďalšími československými legionármi napísali slovenskému snemu memorandum, v ktorom protestovali proti odtrhnutiu Slovenska od Čiech a varovali pred istými následkami.

Generál Viest vedel, že toto vyhlásenie jedenástich významných slovenských kultúrnych a vojenských predstaviteľov nebude mať vplyv na ďalší osud Slovenska, lebo o ňom bolo rozhodnuté už v Berlíne. Bol však presvedčený o svojej povinnosti vyjadriť svoj osobný a občiansky postoj k týmto závažným udalostiam. Po vzniku Slovenského štátu a

vytvorení slovenskej armády bol vymenovaný za generálneho inšpektora slovenskej armády, no bola to len „papierová" funkcia. Od začiatku rozbitia republiky sa pripravoval na odchod do zahraničia.

Koncom augusta 1939 odišiel na pracovnú cestu do Maďarska, z ktorej sa už nevrátil a cez Juhosláviu sa dostal do Francúzska. V liste rodine, v ktorom vysvetľuje dôvody svojho odchodu, okrem iného píše: *„Po dlhom a ťažkom duševnom boji rozhodol som sa ku kroku, ktorý znamená začiatok novej kapitoly môjho života ... Je možné, že budem prehlásený za dezertéra, že bude na mňa kydaná všemožná hana, ako na zradcu, zbabelca, zbeha atď. Odpusťte mi, jestli nepriamo aj Vás sa to dotkne, ale prisahám, že nie zrada na národe, ale naopak oddanosť a láska k nemu ma ženie ta, odkiaľ podľa môjho presvedčenia jedine mu kynie spása a lepšia budúcnosť."*

Po príchode do Francúzska nadviazal kontakty s československými emigrantskými kruhmi, predovšetkým so skupinou bývalého prezidenta Beneša. Po vytvorení Národného výboru v Paríži stal sa jeho členom. Vo Francúzsku sa vytvorila československá vojenská jednotka, do ktorej sa prihlásilo asi 7 000 československých občanov tam žijúcich. Dňa 15. januára 1940 prevzal generál Viest velenie nad pozemným vojskom, z ktorého bola vytvorená I. čs. divízia vo Francúzsku. V júni velenie divízie pre chorobu odovzdal a loďou priplával do Anglicka. Dňa 10. júla 1940 bol už v Londýne, kde sa zišli predstavitelia československého zahraničného odboja u prezidenta Beneša. Po rokovaniach s anglickou vládou a predbežnej dohode z 22. júla 1940 bola v Londýne vytvorená československá vláda na čele s prezidentom Benešom. Generál Rudolf Viest sa stal štátnym tajomníkom.

V rokoch 1941-1944 pracoval generál Viest v Anglicku v najvyšších československen ských zahraničných orgánoch. Ako spolupracovník prezidenta Beneša stal sa významným predstaviteľom československého zahraničného odboja na Západe. 12. októbra 1941 bol vymenovaný za člena Štátnej rady v Londýne a dekrétom prezidenta Beneša z 27. októbra 1941 za štátneho ministra. Tak vo Francúzsku, ako aj v Anglicku (od 8. októbra 1942 bol zástupcom ministra národnej obrany) mal podiel na organizovaní československých zahraničných jednotiek a na ich nasadení na frontoch druhej svetovej vojny.

Generál Rudolf Viest sa intenzívne zaujímal o dianie doma. Sledoval všetky správy, zvlášť o narastajúcom protifašistickom odboji. Začiatok Slovenského národného povstania ho zastihol v Moskve, kam v druhej polovici augusta 1944 odletel z Londýna s československou vládnou delegáciou. Po utvorení I. čs. armády na Slovensku, ktorá sa stala súčasťou československých vojenských jednotiek bojujúcich na strane spojencov proti fašistickému Nemecku, prezident Beneš na návrh ministra národnej obrany zo 6. septembra 1944 vymenoval generála Rudolfa Viesta dekrétom z 19. septembra 1944 za veliteľa I. čs. armády na Slovensku.

Dňa 7. októbra 1944 prišiel na povstalecké Slovensko člen Štátnej rady a minister čs. vlády v Londýne generál Rudolf Viest, aby v Banskej Bystrici prevzal velenie I. čs. armády na Slovensku od generála Jána Goliana. Po piatich rokoch exilu sa vrátil domov k bojujúcim povstaleckým jednotkám v situácii, keď už ostávalo málo času na reorganizáciu a zmeny v armáde. Na druhý deň ráno v Slobodnom slovenskom vysielači predniesol rozhlasový prejav, ktorý adresoval dôstojníkom, poddôstojníkom a vojakom československej armády. Okrem iného povedal: *„Správne ste pochopili, že nastala dejinná chvíľa zúčtovať s naším odvekým nepriateľom. Váš obranný boj za oslobodenie našej vlasti má historický význam a sleduje ho s uznaním celý svet. Dnes je každému jasné, že útočiace Nemecko vojnu prehralo. Spoločným úsilím nášho domáceho a zahraničného vojska dosiahneme víťazstvo a naša sloboda nezahynie, ale zosilnie ...*"

Generál Rudolf Viest po oboznámení sa so situáciou na povstaleckom území robil všetko pre zastavenie postupu nepriateľa. Po ofenzíve nemeckých vojsk s veľkou materiálnou presilou vydal na Donovaloch v noci z 27. na 28. októbra 1944 posledný rozkaz: *„Veliteľ čs. armády oznamuje, že boj za slobodu Slovenska a celej Čs. republiky sa vedie ďalej a bude pokračovať do víťazného konca."*

Rozkaz bol však vydaný príliš neskoro a nemohol byť prakticky vykonaný, lebo k jednotkám, ktoré prešli na partizánsky spôsob boja, sa už nedostal. Generál Viest s generálom Golianom sprevádzaní Vysokoškolským strážnym oddielom odišli 28. októbra 1944 z Donoval s cieľom dostať sa čo najskôr do údolia Hrona. Ťažký a namáhavý pochod cez pohorie Poľany a po úbočiach Prašivej najhoršie znášal 54-ročný generál Viest. Jeho zdravotný stav bol zlý, trpel trombózou dolných končatín. Ráno 2. novembra 1944 sa dostali do Supotnickej doliny. Celú oblasť mali dokonale obsadenú Nemci a rozpútal sa boj. Časť jednotky sa dostala do obkľúčenia. Cez horský hrebeň Vrábna sa

večer 2. novembra dostali do Pohronského Bukovca. Nemci už zrejme mali o nich informácie a v dedine urobili päť razií. Keď sa vyhrážali represáliami voči obyvateľstvu a vypálením obce, generáli Viest a Golian vyšli z úkrytu. Spolu s ďalšími dôstojníkmi ich vypočúvali v Banskej Bystrici a po prevezení v Bratislave. I v týchto ťažkých chvíľach pri výsluchoch sa generál Viest správal dôstojne, hodný cti vysokého dôstojníka československej armády. Jednou z jeho mnohých odpovedí bolo, že pevne verí vo víťazstvo spojencov nad fašistickým Nemeckom. Jeho neochvejná viera v toto víťazstvo sa splnila, žiaľ, on sa už toho nedožil.

Po výsluchoch v Bratislave boli obidvaja generáli prevezení do Berlína na Hlavný ríšsky úrad pre bezpečnosť, kde boli odsúdení na smrť. Ich životné osudy sa skončili na neznámom mieste. Popravu pravdepodobne vykonali v koncentračnom tábore vo Flossenburgu v presne nezistenom a oficiálne neoverenom čase v roku 1945.

V roku 1945 bol Rudolf Viest in memoriam povýšený na armádneho generála. Výrok, ktorý predniesol vojakom svojej armády - *„Vojaci! Nikdy v celej histórii slovenského národa nemali sme takú príležitosť dokázať sebe i svetu, že sme hodní slobody a že za ňu žiť i umierať chceme a vieme"* - svojím statočným životom on sám naplnil.

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva